

KARAMANLICA BİR MUSİKİ MECMUASI: MECMUA-YI MAKAMAT

*Mustafa KILIÇARSLAN**

ÖZET

Türk dili tarih boyunca birçok alfabe ile yazılmıştır. Bunlar arasında Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethetmesiyle başlayıp özellikle 18. yüzyıldan sonra gittikçe artan Grek harfli Türkçe metinlerin yazılmış oldukları görülmektedir. Bu metinler genellikle Anadolu'daki Hıristiyan Türkler için yazılmışlardır. Grek harfleri ile Karamanlıca yazılan bu eserler Anadolu'nun Türkçe konuşan Hıristiyanlarının dillerini yansıttıkları için dil incelemeleri bakımından önemli malzemelerdir.

Grek alfabesiyle Türkçe yazan ve konuşmalarında da bu dili kullanan Ortodoks Hıristiyanlara Karamanlı denmektedir. Onların konuştuğu dil ise Karamanlıca olarak adlandırılmıştır. Nüfus mübadelesinden beri çoğu Yunanistan'da yaşayan bu insanlar, özellikle dinî nitelikli olmak üzere Grek harfleriyle Türkçe yüzlerce eser meydana getirmişlerdir. Türk gelenek ve göreneklerini benimseyen Karamanlılar, Türk kültüründen ve sanatından da Karamanlıcaya çeviriler yapmışlardır.

Grek harfli Türkçe metinler Türkçenin Arap alfabesiyle yazılan metinlerindeki sorunların çözümde alternatif bir alfabe olması yönüyle ayrı bir öneme sahiptir. Çünkü Arap harfli Türkçe metinlerde ünlülerin gösterilmesi konusunda alfabenin yetersizliğinden kaynaklanan bir durum söz konusudur. Arap alfabesine göre ünlüleri göstermede daha belirgin olan Grek alfabesi, araştırmacılara dönem ile ilgili Türk dili hakkında daha fazla ve daha doğru bilgi verebilmektedir.

Bu çalışmada Grek harfleriyle Türkçe yazılmış eserlerden kısaca bahsedildikten sonra Grek harfli bir eser olan "Mecmua-yı Makamat" isimli müzikî mecmuasının içeriği ve imlâ özellikleri üzerinde durulmuştur. Bu bölümün devamında eserde geçen güfte örneklerine yer verilmiştir. Makalenin sonuna Mecmua-yı Makamat'tan örnekler eklenmiştir.

Anahtar kelimeler: Mecmua-yı Makamat, müzikî, Karamanlıca, Türk dili, İmlâ (Yazım).

* Dr. Fatih Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, El-mek: mkilicarслан@hotmail.com

**A KARAMANLIDIKA MUSIC COLLECTED WORK:
MECMUA-YI MAKAMAT**

ABSTRACT

Turkish language has been written with many alphabets throughout history. Among them are Turkish texts that were written in Greek letters after 18th century, which mainly gained gradually increasing importance starting from Fatih Sultan Mehmet's conquest of Istanbul. These texts were mainly written for the Christian Turks in Anatolia. These works of art written in Karamanlica with Greek letters are significant for language analysis on account of the fact that they reflect the language of Turkish speaking Christians in Anatolia.

The Orthodox Christians who write Turkish with Greek alphabet and use this language in their speaking are called Karamanli. The language they use is called Karamanlidika. These people, most of whom have lived in Greece since the population exchange, produced hundreds of works of art mostly in religious context written in Turkish with Greek letters. Karamanlilar, who have adopted Turkish traditions and customs, have made translations from Turkish culture and art to Karamanlidika.

Greek lettered Turkish texts are also important for the fact that they are alternative alphabet for the solution of problems in Turkish texts written in Arab alphabet. It is due to the fact that in Turkish texts with Arabian letters is insufficient in showing vowels. Greek alphabet, which shows in vowels much better in comparison to Arab alphabet, gives researchers additional and more accurate information on Turkish language.

This study, focuses on the content and spelling features of musical collected work "Mecmua-yı Makamat" which is written in Greek letters after brief discussion on Turkish works of art written in Greek alphabet. Following this chapter, lyric samples have been provided. Finally, original publications of some pages have been given in the text.

Key Words: Mecmua-yı Makamat, music, Karamanlidika, Turkish language, Spelling.

GİRİŞ

Mecmua, bir veya birkaç yazar yahut şair tarafından muhtelif biçimlerde dinî veya din dışı, şiir yahut nesir türünde yazılmış derleme kitaplarıdır. Mecmuaların çoğu bir çeşit el kitabı hükmünde olduğundan müellifler tarafından tercih edilmiş ve Osmanlıda çok yaygın bir şekilde kullanılmıştır¹. Bu mecmualar arasında sayılabilecek olan musikî mecmuaları ise yazıldıkları

¹ Mustafa Uzun, "Mecmua", TDVİA, C. 28, Ankara, 2003, s. 265-268.

dönemin musikî anlayışını yansıtmaları, dönemin bestekârları ve makamları hakkında verdikleri bilgiler sebebiyle önemli eserlerdir.

Musikî mecmuaları bir çeşit güfte antolojileridir. Güfte mecmuaları bestelenen güftenin tamamını, bestekârını, makamını, usulünü vb. özellikleri bünyesinde barındırmaktadır. Bundan dolayı musikî mecmuaları, musikî tarihimizin en önemli kaynakları arasında sayılmaktadır². Bunların birçoğu kütüphanelerimizde koruma altındadır. İlk basılı güfte mecmuası Grek harfli Türkçe olup güfte mecmuaların çoğu Arap harfli Osmanlı Türkçesi ile kaleme alınmışlardır.

Bu çalışmada Grek harfli Türkçe ile yazılmış bir musikî mecmuası ele alınacaktır. Ancak bu esere geçmeden önce Karamanlıca denen Grek harfli Türkçe metinler ile bunları meydana getiren Anadolu Ortodoks Hıristiyanlar olan Karamanlılar hakkında kısa bir bilgi vermek uygun olacaktır.

1.Karamanlıca

Tarih boyunca fetihlerle geniş coğrafi alanlara yayılan Türkler, çok çeşitli uygarlıkları tanıyarak bu uygarlıkların din ve kültürlerini benimsemişlerdir. Bu kültür etkileşimi sonucunda da değişen medeniyet sebebiyle birçok alfabe kullanmışlardır. Avrupa dilleri Latin alfabesini, Grekçe Grek alfabesini, Slav dilleri Kiril alfabesini, Ermenice Ermeni alfabesini ve Arapça Arap alfabesini baştan beri kullanmışlar ve hâlâ da kullanmaktadırlar. Türkler ise yaklaşık 1300 yıllık Türk dili tarihi boyunca Soğd, Mani, Brahmi, Tibet, Süryani, Grek, Ermeni ve İbrani gibi birçok farklı alfabe kullanarak Türkçe eserler meydana getirmişlerdir³. Bunlardan Grek harfleriyle basılan ilk Türkçe eser, Martin Crusius'un *Turco-Graeciae* isimli eseri içindeki *Gennade Scholarios'un İtirafı*'dır. Söz konusu bu yapıt 1584 tarihlidir. Daha çok "Gennadios'un İtikadnamesi" olarak bilinen bu eser *Turcograeciae Libri Octo* isimli Latince kitapta, Grekçe ve Grek harfli Türkçe olarak verilmiştir⁴. Bu eserin Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethetmesinden sonra Patrik Gennadios'a yazdırmış olduğu bilinmektedir⁵. Bu eserden sonra Grek harfleriyle Türkçe olarak yazılmış birçok matbu ve yazma eser günümüze kadar ulaşmıştır. Bunların çoğu dinî içeriklidir⁶. Bununla beraber din dışı birçok Karamanlıca kitap da mevcuttur.

Yüzlercesi günümüze kadar ulaşabilmiş Karamanlıca kitapların yazım ve dil özellikleri arasında az çok farklar vardır. Bu bağlamda Eckmann, Karamanlıca eserleri dil bakımından şu şekilde sınıflandırmıştır:

1. Edebi Türkçe ile yazılan Arap harfli Türkçe eserlerin Grek harfli olarak yayımlanmasıdır.

2. Halk unsurları ile karışık yazılmış eserler.

² Yılmaz Öztuna, "Mecmua", **Türk Musikîsi Ansiklopedisi** C. II, Milli Eğitim Yayınevi, İstanbul, 1974, s. 16.

³ Talat Tekin, **Tarih Boyunca Türkçenin Yazımı**, Simurg, Ankara, 1997, s. 105-109.

⁴ Martin Crusius, **Turcograecia**, (*Turcograeciae liber secvn dvs: Historiam Patriarchicam, seu Ecclesiasticam, post Constantinopolin a Turcis expugnatam, ad nostra usque tempora continens: Greece-Latine a Martino Crvsio*, in *Academia Tybingensi V. L. Professore, editus.*) Basel, 1584, s. 110-119.

⁵ Ragıp Özdem, "Gennadios'un İtikadnamesi", **Ülkü**, Şubat 1938, s. 529-540.

⁶ Karamanlı edebiyatı, dinî bir zorunluluktan ortaya çıkmıştır. Bu edebiyat, daha sonraki yüzyıllarda Anadolu'da yaşayan fakat Yunanca bilmeyen Hıristiyan Ortodoks inancı etkisinin zamanla kaybolacağı korkusuyla dinî metinlerin halkın anlayabileceği bir dille Türkçeye çevrilmesi düşüncesiyle gelişmeye başladı. Başka bir deyişle bu edebiyatın devamının asıl sebebi Karamanlı toplumunun dinî kimliğini ayakta tutabilmek ve dinî eğitim vermek gayretidir. Basılan kitaplar tematik açıdan incelendiğinde bu eğilim açıkça görülmektedir. Anadolu Hıristiyanlarının dinî anlamda ihtiyaç duyacakları bilgiler onlara bu kitaplarla verilmeye çalışılmıştır.

3. Karamanlı halk ağzı ile veya ona yakın bir ağızla yazılmış eserler⁷.

2.Karamanlılar

Öteden beri Anadolu'nun Türkçe konuşan Ortodoks Hıristiyanlarına Karamanlı, bunların konuştuğu dile ise Karamanlıca denmektedir. Karamanlılara tarih boyunca Anadolu'da Kayseri, Nevşehir, Niğde bölgesinde; Karadeniz sahil kesiminde; İstanbul, Suriye, Balkanlar hatta Kırım bölgesinde tesadüf edilmektedir⁸.

Karamanlılar, Hıristiyan olmalarıyla Müslümanlardan, Ortodoks olmalarıyla Katolik ve Protestanlardan, Anadolu olmaları yönüyle de Yunanlılardan ayrılmaktadırlar⁹. Bu yüzden onların etnik kökenleri konusu tartışmalıdır. Bu konuyla ilgili olarak iki temel görüş vardır: Birinci görüşe göre bunlar aslen Rum'durlar. Batı Anadolu kıyılarında yaşayan ve Yunanca konuşan Hıristiyanlardan uzak kaldıkları için zamanla dillerini unutup Türkçe konuşmak durumunda kalmışlardır. İkinci görüşe göre ise bu insanlar Anadolu'nun Müslüman Türkler tarafından fethinden önce Bizans içinde yerleşerek orduda paralı asker olarak görev yapan Türklerdir. Zaman içinde dillerini değil ama dinlerini değiştirmişlerdir¹⁰.

Bilindiği kadarıyla tarihî kaynaklarda Karaman adına ilk olarak 1553-1555 yılları arasında İstanbul ve Anadolu'da seyahat eden Alman seyyah Hans Dernschwam'ın seyahatnamesinde rastlanmaktadır. Dernschwam eserinde Yedikule çevresinde oturan Karaman (Caramania) bölgesinden gelmiş olan ve Karamanlılar (Caramanos) diye anılan bir topluluktan bahsetmektedir. Ona göre Ortodoks Hıristiyan dinine mensup bu topluluğu İstanbul'a getiren Sultan I. Selim'dir. Dernschwam, bu topluluğun kiliselerindeki ayinlerini Yunanca yapmalarına rağmen Yunanca bilmeyip Türkçe konuştuklarını kaydetmektedir. Ancak ona göre bu topluluğun ne zamandan beri Türkçe konuştuğu bilinmemektedir¹¹.

Karamanlılar, yüzyıllarca Anadolu'da Müslüman soydaşlarıyla bir arada barış ve huzur içinde yaşamışlardır. Fakat Lozan görüşmeleri çerçevesinde 1923 yılı Ocak ayında Türkiye ile Yunanistan arasında imzalanan "Türk-Yunan Ahali Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol"de Batı Trakya hariç Yunanistan'da yaşayan Yunan uyruklu Müslümanlar ile İstanbul hariç, Türkiye'de yaşayan Türk uyruklu Rum Ortodoksların mübadeleye tabi tutulmasına karar verilmiştir. Böylelikle, Yunanistan'da yaşayan Müslümanlarla Anadolu'da yaşayan Ortodokslar karşılıklı göç etmek zorunda bırakılmıştır. Bu göç, dinlerinden dolayı Türk Ortodoksları da kapsamış, onlar da mübadeleye tabi tutulmuşlardır. Mübadeleyle İstanbul hariç Türkiye'de yaşayan Türk uyruklu Rum Ortodokslar göç etmek zorunda bırakılır¹².

3. Mecmua-yı makamat¹³

⁷ Janos Eckmann, "Anadolu Karamanlı Ağızlarına Ait Araştırmalar I: Phonetica", *AÜDTCFD*, C.VIII, 1950, s.165-200.

⁸ Age, s. 165-200.

⁹ Evangelia Balta, Karamanlıca kitapların önsözleri, *Tarih ve Toplum Dergisi*, Şubat 1990, S. 74, s. 19.

¹⁰ Age, s. 18.

¹¹ Hans Dernschwam, *İstanbul ve Anadolu'ya Seyahat Günlüğü*, çev. Prof. Dr. Yaşar Önen, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992, s. 67.

¹² Yonca Anzerlioğlu, "Tarihi Verilerle Karamanlı Ortodoks Türkler", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 51, s. 171-188.

¹³ Rum müzisyenler 16. yüzyıldan sonra Türk musikîsiyle meşgul olmuşlar ve 1830'dan 1908'e kadar iki yüz elliden fazla eseri Bizans nota sistemine aktararak yok olmaktan kurtarmışlardır (Miltiadis Pappas, Ş. Şehvar Beşiroğlu, "Apostolos Konostas'ın Nazariyat Kitabı'na İlişkin Bir İnceleme", *İTÜ Dergisi*, 2007, C. 4, S. 2, s. 33-42. Ancak biz Grek harfli Mecmua-yı Makamat üzerinde yoğunlaştığımız için bu konuya girmeyeceğiz.

“Mecmua-yı Makamat” isimli eser yazıldığı dönemdeki Osmanlı musikîsi hakkında verdiği bilginin yanında Karamanlıların ne tür şarkıları dinlediklerini göstermesi açısından da önemlidir¹⁴.

Bu çalışmada Grek harfli Türkçe bir eser olan “Mecmua-yı Makamat” üzerinde durulacaktır. Söz konusu eser olan “Mecmua-yı Makamat” yani “Musikon Apanthisma” (Müzik Antolojisi) kitabı İoannis G. Zografis Geyveli¹⁵ ve müzik öğretmenleri tarafından hazırlanmıştır. Eser, 1872 tarihinde Evangelinos Misailidis'in Anatoli matbaasında basılmıştır. Kitabın kapağında Asya (Doğu) müziği makamlarını içerdiği ve çeşitli bestekârlar tarafından bestelenmiş muhtelif şarkıların bulunduğu ifade edilmiştir. İlk yirmi dört sayfası Yunan rakamlarıyla numaralandırılmış olup tamamı 332 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın üzerinde birinci cilt olduğu belirtilmiştir. İkinci cilt aynı matbaada 1873 yılında basılmıştır. Fakat bu ciltte Türkçe parça bulunmamaktadır¹⁶.

Eski harfli Türkçe Basma Eserler Bibliyografyası'nda bu eserin ilk nüshasının 1856 yılında basıldığını ve kitabın buradaki künyesinde "Çeşitli şarkılar ile Asya ritimlerine ilişkin bir kılavuzla içerir." ifadesinin yer aldığı belirtilmektedir.

Eserin Yunanca yazılmış giriş bölümünde Peri Musikis “Müziğe Dair” başlığıyla "Sanatseverlere ithaf olunur." denerek müziğin tarihi gelişimi anlatılmıştır. Bu bölümün sonunda Eski Yunanca'daki Bizans notalarıyla yeni notalar bir grafik üzerinde gösterilmiştir¹⁷.

Bu bölümün devamında yine Yunanca olarak Türk müziğinin makamlarına dair açıklamalara yer verilmiştir. Burada özetle şu açıklamalar yer almaktadır: Usul, bestelenmiş şarkıların ölçüsüdür. Makamsız her bestelenmiş şarkı müziğe ters düşer. Bu yüzden bestelenmiş şarkılarda en önemli husus makamın bilinmesidir. Bestelenmiş şarkılarda vurgu denilen şey ölçülmüş zamandır. Uzun ve kısa sesin ayrılması ve bunlar arasındaki zaman aralığıdır. Bu vurgu üç çeşittir: Birincisi kısa, ikincisi kısa, üçüncüsü uzun. Ortadaki zaman kullananın isteğine bağlıdır. Fakat adı geçen usulün kullanımı dizler üzerinde elle vuruşlardan ortaya çıktığı için sağ elimizi vurarak Düm kelimesi telaffuz edilir. Sol elimizi vurarak Tek kelimesi telaffuz edilir ve sonunda da her iki elimizi vurarak Teke kelimesi telaffuz edilir.

Eserin giriş kısmındaki son bölüm "Der Tarif-i Usulat" şeklinde isimlendirilmiştir. Burası Grek harfli Türkçe olarak yazılmıştır. Haşim Bey'in mecmuasından nakl olunan bu bölümde *düyek, singin semai, devri revan, çember, yörük semai, hafif, çifte düyek, muhammes, sofyan, frenkcin, evşat, nim devir, nim hafif, frengi ferig, ufer, lenk fahte, fahte, devri kebir, nim sakil, perevşan, zencir, havi, feriyeye, darbı fetih, nim sakil, heziç, remel, nevi sani* gibi 28 usulün özelliği gösterilmiştir.

Kitabın içindekiler kısmındaki güfte, bestekar, makam, form ve usullerin düzenlenmiş biçimi ise şu şekildedir:

¹⁴ Gazanfer İbar, *Anadolulu Hemşehrilerimiz, Karamanlılar ve Yunan Harfli Türkçe*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2010, s. 56-58.

¹⁵ İoannis G. Zografis Geyveli hakkında bir bilgiye ulaşılamamıştır.

¹⁶ Gazanfer İbar, *Age*, s. 56-58.

¹⁷ Bu bölümün tıpkı basımı ve çevirisi makalenin sonunda yer alan “EK 1: Eski Yunanca'daki (Bizans) Notalarıyla Yeni Notaların Grafığı” bölümünde verilmiştir.

Mecmua-yı makamat'ın fihristi
Der fasl-ı rast

Güfte	Bestekâr	Makam	Form	Usul	Syf.
Peşref		Rast		Sakil	1
Taksim-i Padişahım		Rast	Gazel		5
Hun-u şevgen		Rast	Kâr	Düyek	8
Aamet-i nesim-i subh-u dem	Hace	Rast	Semai	Düyek	10
Naveki gamze	Dede Efendi	Rast-1 Cedid		Çember	11
Zann itme	Numan Ağa	Rast-1 Cedid		Remel	14
Muyculidem oluptur	Şakir Ağa	Rast	Şarkı	Semai	16
Zümre-i huban	Rıza Efendi	Rast	Şarkı	Ağır Semai	18
Hiç bulunmaz böyle	Şakir Ağa	Rast	Şarkı	Semai	20
Senin aşkınla	Abdi Efendi	Rast	Şarkı	Düyek	21
İfdadenem	Dede İsmail	Rast	Şarkı	Düyek	22
Sevdim yine	Avtu	Rast	Eteron	Sofian	23
Gelse ol şûhi meclise	Dede İsmail	Rast	Yörük Semai		24
Oynar yürek	Dede İsmail	Rast-1 Cedid	Yörük Semai		26

Der fasl-ı rahavi

Zülfünü perişan itmiş	Tamburi	Rast Rahavi	Beste	Sakil	29
Bu kemal-i hüsn ile	Stavraki Hanende	Rahavi	Şarkı	Semai	32
Sarardı gül yüzün soldu	Stavraki Hanende	Rahavi	Şarkı	Sofian	34
Gitdi rengi	Perifimu Georgaki Hanende	Sazkâr	Şarkı	Ağır Semai	35
Görmedin mislin	Avtu	Sazkâr	Eteron	Semai	36

Turkish Studies

Der fasl-ı suzinak

Peşref		Suzinak		Devri Kebir	38
Müştak-ı cemalin	Dede İsmail	Suzinak	Beste	Firengifer	46
Rûz-i şeb		Suzinak	Beste	Muhammes	48
Nesin sen a güzel	Dede Efendi	Suzinak	Nakış	Aksak Semai	50
Demadem	Rıza Efendi	Suzinak	Şarkı	Semai	52
Bezm-i uşaka niçün gelmez misin?	Hafız Efendi	Suzinak	Şarkı	Semai	53
Ey gonce-i gül	Hanende Nikogosi	Suzinak	Şarkı	Düyek	55
Hayalin didede ateşler bıraktın canıma	Hanende Nikogosi	Suzinak	Şarkı	Düyek	56
İtdin bana cevr ü cefa	Domuz Oğlu Ali	Suzinak	Şarkı	Sofian	57
Ey dil hevesi		Suzinak	Yörük Semai		58

Der fasl-ı hicazkâr

	Dede İsmail	Hicazkâr	Şarkı	Düyek	60
Bu bi-vefalığı senden	Hafız Efendi	Hicazkâr	Şarkı	Semai	61
Ay efendim a sultanım	Hafız Efendi	Hicazkâr	Şarkı	Sofian	62
Kuzum söyle	İsmet Ağa	Hicazkâr	Şarkı	Düyek	64
Eyle vaslınla	Rıfat Bey	Hicazkâr	Şarkı	Düyek	65
Çeşm-i ahu	Rıfat Bey	Hicazkâr	Şarkı	Sofian	66
Görmek müyesser olmadı	Hanende Nikogosi	Hicazkâr	Şarkı	Devr-i Hindi	67
Gül yüzünü seyr idüb		Hicazkâr	Şarkı	Sofian	69

Der fasl-ı mahur

Ey gonce dehan	Dede Efendi	Mahur	Beste	Hafif	70
Ben için kendine ol serv-i revan	Bekir Ağa	Mahur	Nakış	Yörük Semai	72
Zevki çokdur	Şakir Ağa	Mahur	Şarkı	Devr-i Revan	75
Müptelayım	Şakir Ağa	Mahur	Şarkı	Aksak Semai	77
Sana layık mı	Dede Efendi	Mahur	Şarkı	Çifte Sofian	78
Bir gonce-fem		Mahur	Şarkı	Sofian	79
Aldı aklım	Sultan Mahmut	Mahur	Şarkı	Çifte Sofian	80
Yine zevrak-ı	Dede Efendi	Mahur	Nakış	Yörük Semai	81

Turkish Studies

derunum					
---------	--	--	--	--	--

Der fasl-ı saba

Peşref		Saba		Yörük Çember	84
Ey cana		Dügâh	Beste	Sakil	87
Meclisde afitab gibi	Corci	Saba	Beste	Hafif	89
Guş eyle	Dede İsmail	Saba	Şarkı	Düyek	92
Vasl-ı güldür	Hanende Georgaki	Saba	Şarkı	Semai	93
Değilsem de sana layık	Rıza Efendi	Saba	Şarkı	Semai	95
Küçücükden bir yar sevdim	Dede Efendi	Saba	Şarkı	Çifte Sofian	96
Bu aşıklık ne müşkül-kâr imiş	Latif Ağa	Saba	Şarkı	Çifte Sofian	97
Nergisler	Latif Ağa	Saba	Şarkı	Çifte Sofian	99
Nigâh-ı mestine	Arif Efendi	Saba	Şarkı	Devr-i Hindi	100
Dilberan ahde vefayı unuturlar	Arif Bey	Saba	Şarkı	Düyek	101
Yine gördü gözüm yarı	Arif Bey	Saba	Şarkı	Düyek	102
Dilem rubu deyu	Bekir Ağa	Saba	Nakış	Yörük Semai	103
Yetiş ki	Dede Efendi	Saba Zenzeme	Nakış	Ağır Semai	104
Ebrusuna	Küçük Mehmet	Saba Zenzeme	Beste	Rommel	108
Ey saba esme nigârım	Hanende Nikogosi	Saba	Şarkı	Semai	111
Gel şah-ı cihanım		Saba Zenzeme		Semai	112

Der fasl-ı uşak

Gâhi ki ider	İsmail Ağa	Uşak	Nakış	Yörük Semai	113
Pür ateşim	Dede İsmail	Uşak	Şarkı	Semai	116
Nedir maksadın	Ağa Çırağı	Uşak	Şarkı	Semai	117
Uyup ey yare	Usebi	Uşak	Şarkı	Semai	119
Daim seni ben	Ahmet Ağa	Uşak	Şarkı	Semai	
Yavrucağım	Tamburî	Uşak	Şarkı	Çifte Sofian	121
Sevr idüb	Latif Ağa	Uşak	Şarkı	Devr-i Hindi	122
Bir zülf-i siyah	Rıfat Bey	Uşak	Şarkı	Sofian	123
Af eyle günahım	Halil Bey	Uşak	Şarkı	Yörük Semai	125

Turkish Studies

Der fasl-ı beyati

Peşref	Strovi	Beyati		Zarbı fet.	126
Bir gonce-femin	Dede İsmail	Beyati	Beste	Hafif	129
Dil-i aşıkların	Dede İsmail	Beyati	Nakış	Ağır Semai	131
Gördüğüm günden beru	Latif Ağa	Beyati	Şarkı	Düyek	133
Eylemek layık mıdır?	Hanende Yorgaki	Beyati	Şarkı	Ağır Semai	134
Ne semtten canım	Avtu	Beyati	Şarkı	Semai	136
Kesdi dar-ı taktimi	Rıza Efendi	Beyati	Şarkı	Semai	137
Bir dahi semt-i vefaya	Hanende Stavraki	Beyati	Şarkı	Semai	138
Bir bi-bedel	Dede Efendi	Beyati	Şarkı	Sofian	140
Söyle güzel	Aziz Efendi	Beyati	Nakış	Yörük Semai	141
Cana seni	Bote Mihail	Beyati	Nakış	Yörük Semai	144

Der fasl-ı isfahan

Leyle-i zülfün	Hanende Zaharya	İsfahan	Beste	Çember	147
Senin hasretinle	Numan Ağa	İsfahan	Şarkı	Semai	149
Aşık olalı	Dede Efendi	İsfahan	Şarkı	Semai	151
Fesleğen ektim gül bitdi		İsfahan	Şarkı	Sofian	152

Der fasl-ı hicaz

Ey çeşm-i ahu hicrinle	Dede Efendi	Hicaz	Nakış	Düyek	154
Olmada diller	Halim Bey	Hicaz	Beste	Hafif	156
Seyr-i gülşen idelim	Dede Efendi	Hicaz	Şarkı	Düyek	158
Bir kerre niğâh eyle	Raif Efendi	Hicaz	Şarkı	Zingin Semai	160
Aşkınla ben ey nazenim	Dede Efendi	Hicaz	Şarkı	Düyek	162
Güzel gel aklımı aldın	Kıpti İbrahim	Hicaz	Şarkı	Çifte Sofian	163
Baharın zamanı geldi	Dede Efendi	Hicaz	Şarkı	Çifte Sofian	164
Var mı cana	Arif Bey	Hicaz	Şarkı	Sofian	165
El-aman ey nur-ı didem	Rıfat Bey	Hicaz	Şarkı	Devr-i Hindi	167
Ey kaşı keman		Hicaz	Şarkı	Yörük Sofian	168
Bir melek	Latif Ağa	Hicaz	Şarkı	Devr-i Hindi	169
Tıfl-ı nazeninim	Rıfat Bey	Hicaz	Şarkı	Düyek	171
Sislendi hava	Arif Bey	Hicaz	Şarkı	Yörük Semai	172
Dil derd-i aşına		Hicaz	Şarkı	Çifte Sofian	173
Yine neşe-i muhabbet	Dede İsmail	Hicaz	Nakış	Yörük Semai	174

Turkish Studies

Takat mı gelir sevdiğim	Tabi	Hicaz	Semai	Yörük Semai	177
-------------------------	------	-------	-------	-------------	-----

Der fasl-ı hüseyni

Yar cemalin	Hanende Zaharya	Hüseyni	Beste	Çember	179
İntizar-ı makdemin	Haşim Bey	Hüseyni	Şarkı	Aksak Semai	181
Pek arzu eyler	Rıfat Bey	Hüseyni	Şarkı	Ağır Semai	183
Navek-i hicrin	Arif Bey	Hüseyni	Şarkı	Devr-i Hindi	184
Sen iderken	Nikogos	Hüseyni	Şarkı	Çifte Sofian	186
Ey gül-i nazik beden		Hüseyni	Şarkı	Sofian	187
Bir görüşde	Hanende Gabriel	Hüseyni	Şarkı	Devr-i Hindi	188
Şu karşıkı dağda bir kuzu meler		Hüseyni	Şarkı		190
Gönüller uğruşu	Kara İsmail	Hüseyni	Nakış Semai	Yörük Semai	191
Niçün mahzun bakarsın sen bana	Arif Bey	Muhayyer	Şarkı	Düyek	194
Ben sana mecbur olmuşum	Tellalzade	Tahir	Şarkı	Sofian	195
Bir köheylan at gerekdir		Tahir	Şarkı	Semai	196
Şimdi eyyam-ı bahar oldu		Beyati Araban	Şarkı	Yörük Semai	198
Gönül durmaz		Şehnaz	Şarkı	Çifte Sofian	199

Der fasl-ı hüzam

Peşref		Hüzam		Devr-i Kebir	201
Aşıka tan itmek olmaz	Aziz Efendi	Hüzam	Beste	Çember	205
Eylemek layık mıdır	Hanende Stavrakı	Hüzam	Şarkı	Semai	208
Ey melek hu	Arif Bey	Hüzam	Şarkı	Aksak Semai	210
Niçün nalendesin	Hanende Nikogos	Hüzam	Şarkı	Düyek	211
Talat eyleme	Arif Bey	Hüzam	Şarkı	Sofian	212
Hal-i dil-i zârımı duysa	Arif Bey	Hüzam	Şarkı	Yörük Semai	214
Ey cefacı	Şakir Efendi	Hüzam	Şarkı	Devr-i Hindi	215
Meyli o şuhun acaba	Salih Efendi	Hüzam	Şarkı	Sinkin Semai	216
Gönül düşdü çare yoktur	Apaghonisthen tos	Hüzam	Şarkı	Semai	218

Turkish Studies

Gönül virdim bir civana	Sultan Selim	Hüzam	Şarkı	Semai	219
Güzellerde ne bu halet	Tamburi	Hüzam	Şarkı	Sofian	220
İki bülbül hiç bir dale konar mı		Hüzam	Şarkı	Sofian	221
Güzellerin şahısın sen		Hüzam	Şarkı	Yörük Semai	222
Reh-i aşkında idüb	Dede Efendi	Hüzam	Şarkı	Yörük Semai	223

Der fasl-ı segâh

Bezm-i meyde	Dede Efendi	Segâh	Beste	Muhammes	226
İtdi o güzel ahd-ı vefa		Segâh		Yörük Semai	228
Sermest-i gamım	Dede Efendi	Segâh	Şarkı	Ağır Semai	230
Bir güzel aldatdı beni		Tiz Segâh	Şarkı	Yörük Semai	231

Der fasl-ı müstaar

Manendi halâ	Halil Efendi	Müstaar	Beste	Hafif	233
Ey saki gicem neşe-i mül	Şakir Efendi	Müstaar	Şarkı	Semai	235
Görsem seni ben	Markar	Müstaar	Şarkı	Semai	237
Beyenirsen al yanına	Tamburi	Müstaar	Şarkı	Çifte Sofian	238
Sana dil mah-ı tabanım	İsmail Ağa	Müstaar	Nakış	Yörük Semai	239

Der fasl-ı eviç varis

Ey şah-ı felek	Şakir Ağa	Eviç	Şarkı	Aksak Semai	240
Asma Padişahım	İoannis Zografu Geyveli	Eviç			242
Ateş-i aşkın seni	Emin Ali Paşa	Eviç	Şarkı	Aksak Semai	245
Gel ey güzeller serveri	Dede Efendi	Eviç Ara	Şarkı	Sofian	247
Ateşim yanmadan tüdünüm tüter		Eviç	Şarkı	Sofian	249
Bahar oldu	G. İ. Violaki		Şarkı	Semai	250

Der fasl-ı ferahnâk

Peşref		Ferahnak		Zencir	252
Meyl ider bu hüsnüne	Şakir Ağa	Ferahnak	Beste	Çember	257
Bir dilbere dil düştü ki	Şakir Ağa	Ferahnak	Nakış Semai	Yörük Semai	260

Turkish Studies

Beyendim seni geçmem asla ben	Hanende Manuk	Ferahnak	Şarkı	Düyek	261
Dil virdim o gül gonce-i zâra	Hanende Nikogos	Ferahnak	Şarkı	Aksak Semai	263

Der fasl-ı bestenigar

Yar meşa sami hatıra		Bestenigâr	Beste	Zencir	264
Gücenmessen	Raif Efendi	Bestenigar	Şarkı	Devr-i Revan	266
Mecbur oldum	Haşim Bey	Bestenigar	Şarkı	Çifte Sofian	268
Yakdı beni		Bestenigar	Şarkı	Sofian	269
Bir cefacu nazlı yare		Bestenigar	Şarkı	Çifte Sofian	270
Bir görüşde beyendim		Bestenigar	Şarkı	Düyek	271
Ben seni sevdim seveli		Bestenigar	Şarkı	Sofian	272

Der fasl-ı acem aşiran

Peşref		Acem Aşiran		Hafif	273
Bergüşa-i Avtu	Abdi Efendi	Acem Aşiran	Beste	Devr-i Kebir	282
Ne heva-yı	Avtu	Acem Aşiran	Nakış	Semai	284
Yandı dil	Hanende Nikogos	Acem Aşiran	Şarkı	Aksak Semai	286
Sitr eyle	Misail Misailidu (Hilmi Efendi)	Acem Aşiran	Aasma		287

Der fasl-ı sevgü efza

Hemdemin olsun	Dede	Sevgü Efza	Şarkı	Semai	289
Ey servi gülzarı	Sultan Selim	Sevgü Efza	Şarkı	Çifte Sofian	291
Ey servi kaddi	Ali Dede	Nühüft	Şarkı	Çifte Sofian	292
Bahar erdi		Karcıgar	Şarkı	Aksak Semai	293
Senin aşkın elemi		Karcıgar	Şarkı	Sofian	294
Gel derim gelmez yanıma		Karcıgar	Şarkı	Çifte Sofian	295
Enmede turnam		Karcıgar	Şarkı	Çifte	296

Turkish Studies

enme				Sofian	
Bivefa ki çeşm-i bidat		Gülûzar	Şarkı	Sofian	297
Felekden ihdiraz itm	Hilmi Bey	Buselik	Şarkı	Düyek	298
Ol kaşı keman	Arif Bey	Hüseyini	Şarkı	Yörük Semai	299
Muktezayım taliim mi bunca cevrin	Arif Bey	Hüseyini	Şarkı	Yörük Semai	300

4. Eserin imlâ özellikleri

Karamanlıca metinlerin imlâsı genel itibariyle sıkıntılıdır. Ancak 1826 yılından itibaren özellikle Kitab-ı Mukaddes Şirketi'nin basmış olduğu başta İncil olmak üzere diğer dinî metinlerde daha özenli bir imlânın kullanılmaya başlandığı görülmektedir¹⁸.

Grek alfabesinde de Latin alfabesinde olduğu gibi harflerin büyük ve küçük olmak üzere iki şekli vardır. Grek alfabesi bazı ünlüleri daha açık gösterebilmesi yönüyle Türkçe seslerin ifadesinde Arap alfabesinden daha faydalı olabilmektedir.

Burada önce ünlülerin daha sonra da ünsüzlerin yazılışları ele alınacaktır.

4.1. Ünlülerin yazılışı

A/a ünlüsünün yazımı

Metinde A/a sesi A ve a karakterleriyle gösterilmektedir: Αφ (Af), πανα (bana).

E/e ünlüsünün yazımı

Metinde E/e sesi E, ε karakterleriyle gösterilmektedir: Είλε (Eyle), Πεν (Ben).

I/ı ve İ/i ünlülerinin yazımı¹⁹

Metinde I/ı ve İ/i sesi birbirinden ayrı karakterle gösterilmiştir: Ασηκ (Aşık), αλδην (aldın); Πιρ (Bir), χιπι (gibi).

O/o ve Ö/ö ünlülerinin yazımı

Metinde O/o ve Ö/ö sesleri birbirinden ayrı karakterlerle gösterilmiştir. /o/ sesi için o karakteri, /ö/ sesi için de ö karakteri kullanılmıştır. /o/ sesi Yunancada mevcut iken /ö/ sesi mevcut değildir. Bu sebeple Karamanlıcada /ö/ harfi için ö karakteri kullanılmıştır: Ολμαδα (Olmada), τζοκ (çok); Κιόρμεδιν (Görmedin), χόρουσδε (görüşde).

U/u ve Ü/ü ünlülerinin yazımı

Metinde U/u ve Ü/ü sesleri birbirinden ayrı karakterlerle gösterilmiştir. /u/ sesi için ou, /ü/ sesi için ise öv karakterleri kullanılmıştır: πουλουυμαζ (bulunmaz), Κουζουμ (Kuzum); Μούστακ (Müştak), χόρουσδε (görüşde).

4.2. Ünsüzlerin yazılışı

B/b ünsüzünün yazımı

¹⁸ Janos Eckmann, "Yunan Harfli Karamanlı İmlası Hakkında", *Türk Dili ve Tarihi Hakkında Araştırmalar*, 1950, s. 27-31.

¹⁹ i karakteri Farsça tamlamalarda ve hece başlarında i sesini vermiştir: νεσεϊ μουχαππετ (neşe-i muhabbet), χεβαϊ (hevai).

Metinde B/b sesi üst noktalı Π, π karakteri ile gösterilmiştir: Που (Bu), Σαπα (Saba).

C/c ünsüzünün yazımı

Metinde C/c ünsüzü Δ, δ ve Z, ζ karakterinin bir arada (ΔZ, δζ) kullanılmasıyla gösterilmiştir: ΔZανα (Cana), Χιδζαζ (Hicaz).

Ç/ç ünsüzünün yazımı

Metinde Ç/ç ünsüzü T, τ ve Z, ζ karakterinin bir arada (TZ, τζ) kullanılmasıyla gösterilmiştir: τζεσμ (çeşm), χετζμεμ (geçmem).

D/d ünsüzünün yazımı

Metinde D/d sesi Δ, δ karakteriyle gösterilmiştir: διλ (dil), Σιμδι (Şimdi).

F/f ünsüzünün yazımı

Metinde F/f ünsüzü Φ, φ karakteriyle gösterilmiştir: Φεσλιεν (Feslien), Ζούλφουνού (Zülfünü).

G/g ünsüzünün yazımı

G/g ünsüzü kendisinden sonra kalın ünlü harf geliyorsa K ve Γx , γ karakterleriyle gösterilmektedir: Κιόνουμ (Göynüm), γοντζε (gonce).

Üst noktalı kapa “x” karakteri ile “α” alfa karakteri arasına giren ve altında bir ulama işareti olan ι (yota) karakteri kendisinin okunmayacağını, sadece bu sesi inceltme göreviyle orada bulunduğunu göstermektedir. Bu kelimelerin bugün Türkiye Türkçesindeki telaffuzları bu şekilde olduğu gibi o zaman da aynı şekildedir: Κιαχ (Gâh), Σεχιαχ (segâh).

Ğ/ğ ünsüzünün yazımı

Ğ/ğ ünsüzü Γ, γ karakteriyle gösterilmektedir: ΑΓΑ (AĞA), σεβδιγμ (sevdiğim).

H/h ünsüzünün yazımı

Metinde H/h ünsüzü X, χ karakteriyle gösterilmiştir: μουχαππετ (muhabbet), Χαλ (Hal).

K/k ünsüzünün yazımı

Metinde K/k ünsüzü K, x karakteriyle gösterilmiştir: Κουζουμ (Kuzum), ακλημ (aklım).

K, x karakteri ile alfa karakteri arasına giren altında bir ulama işareti olan ι karakteri kendisinin okunmayacağını, sadece bu sesi inceltme göreviyle orada bulunduğunu göstermektedir. Bu durum -Türkiye Türkçesindeki gibi- K, x karakterinden sonra kalın ünlü harflerin gelip ince okunması gerektiği durumda geçerlidir: Χιδζαζχιαρ (Hicazkâr).

L/l ünsüzünün yazımı

Metinde L/l ünsüzü Λ, λ karakteriyle gösterilmiştir: Λειλα (Leyla), ακλημ (aklım).

M/m ünsüzünün yazımı

M/m ünsüzünü metinde M, μ karakteriyle gösterilmiştir: Μούσταχ (Müştak), μελεχ (melek).

N/n ünsüzünün yazımı

N/n ünsüzünü metinde N, v karakteriyle gösterilmiştir: Νε (Ne), ενμε (Enme) "İnme".

Turkish Studies

P/p ünsüzünün yazımı

Metinde P/p sesi Π, π karakteriyle gösterilmiştir: Μουπτελα (Muptela).

R/r ünsüzünün yazımı

Metinde R/r sesi Ρ, ρ karakteriyle gösterilmiştir: πρ (bir), Ραχαβι (Rahavi).

S/s ünsüzünün yazımı²⁰

Metinde S/s ünsüzü Σ, σ karakteriyle karşılanmıştır: Σανα (Sana), σεβδιγμ (sevdiğim).

Ş/ş ünsüzünün yazımı

Metinde Ş/ş ünsüzü üst noktalı Σ, σ karakteriyle karşılanmıştır: Ασηχ (Aşık), Σαρχι (Şarkı).

T/t ünsüzünün yazımı

Metinde T/t ünsüzü Τ, τ karakteriyle karşılanmıştır: Ταλιατ (Talat), μουχαππετ (muhabbet).

V/v ünsüzünün yazımı

Metinde V, v sesi Β, β (6) karakterleriyle gösterilmiştir: Βασλ (Vasl), βερδιμ (verdim).

Y/y ünsüzünün yazımı

Metinde gamma “Γ, γ” karakteri Y/y ünsüzünü karşılamak için kullanılmıştır. “Γ, γ” karakterinden sonra ince ünlülerden epsilon “ε” (e) veya yota “ι” (i) geliyorsa her zaman “y” sesini vermiştir. Kendisinden sonra kalın bir ünlü geliyorsa “y” sesini vermesi için araya “ι” karakteri girmiş ve y olarak okutmuştur. Bu “ι” karakteri altına bir ulama işareti () alarak bu sesin okunmayacağı iki harfi birleştirdiği gösterilmiştir. Ayrıca Γ, γ karakterlerinden sonra α, η, ο, ό, ου, öv karakterlerinden biri geldiğinde araya ι harfi girerse “y” olarak okunur. Fakat arada ι harfi olmazsa “g” olarak okunur: Γιουρεχ (Yürek), γινε (yine), Ουναρ (Oynar), σεβδιγμ (sevdiğim), γιαρ (yar), εγιαμ (eyam), γιανηνα (yanına).

Bunun yanında metnimizde hem “y” sesini karşılamak hem de “i” sesi için kullanılan “ι” karakteri hece sonlarında “y” sesini karşılamaktadır: Eι (Ey), σοιλε (söyle).

Z/z ünsüzünün yazımı

Metinde Z/z ünsüzü Ζ, ζ karakteriyle gösterilmiştir: Πεζμ (Bezm), Ζεμζεμε (Zemzeme).

5. Eserde geçen güftelerden örnekler**Şakir Ağa'nın şarkısı, makam-ı rast usulü semai**

Bezm-i aşka ney gibi efkan ider pür gamlere
Şerhalensun sineler canlar feda ol demlere
Pek sakın esrarı efşa itme namehremlere
Şemmi aşka can atar pervane veşdivanesi
Merhamet kılmaz mısın insaf edüp dildarına

²⁰ s ünsüzü kelimenin son harfi olduğu zaman sadece ç karakteriyle yazılır.

Genaz eyle gehinaz aşık-ı gamharına
Bir tecelli şemmi zatın şuledir didarına

Rıza Efendinin şarkısı, makam rast, usul ağır semai

Arzındır gül şidanı hüsnünün verdi deri
Kametindir saye-i bağ-ı melağat ararı
Cevher-i kani letafetdir vicudin ey peri
Nakarat: Cismime can itdihaz itdim ben seni
Bahar-i hirmane garik olmuş feyn-i natuvan
Vade-i lutfunla ihya kıldım ey ruh-ı revan
Vasl-ı can başındadır feyz-i hayat-ı aşıkan

Şakir Ağa'nın Şarkısı, Makam rast, usulü semai

Bi-vefadır inam olmaz
Olur göynüm sana sormaz
Canı azdır tende durmaz
Olur göynüm sana sormaz
Küçücekdir girmez ele
Bezme gelir güle güle
Ben göynümü virmem ele
Bezme gelir güle güle

Rıza Efendinin Şarkısı, makam suzinak, usul semai

Gücenmişsin işitdim ey sitemkâr,
Nedir cürmüm be hey şuh-i yilazar
Üzersin bendeni sen böyle her bar
Efendim haylı müddetdir dayandım
Yeter cevrinle yanmakdan usandım
Yeter gayri yeter aşkınla yandım

Hafız Efendi'nin Şarkısı, makam-ı suzinak, usulü semai

Bir levendane kesim yosma eda
Dilberi hoş riyasına can feda
Naz u refdarına söz yok amma
Beste-i zülf-ü şahındır dil
Doğrusu işte budur velhasıl

Hanende Nikogosi'nin Şarkısı, makam suzinak, usul düyek

Dökdükçe ol gül ruhlere geysu

Turkish Studies

Bağladı zülfun teline şebbu
Vird itdi buni bülbül-i hoşgu
Bakmakda sana lale-i sünbül
Sen gel gülerek gülşene ey gül
Vahşetle aman ağleme ey gül

Hanende Nikogosi'nin Şarkısı, makam suzinak, usul düyek

Nola kim ben ağlayüp ah eylesem leyl-i nihar
Hasretinle daima itmekteyim ah ile zar
Dinlese bir dem neva-i nale-i bülbül yanar
Meclis-i şirmende-i ziabade olsam daima
Sevdigimle ülfete hiç bulamam böyle seza
Bunca demdir bu kulun yanmadadır itme seza

Domuz Oğlu Ali'nin Şarkısı, makam suzinak, usul sofyan

Vad eylemişken vuslatın
Yaktı derunim feryadın
Yok mu a zalim şefketin
Rağbet ider bigâneye
Bakmaz dil-i divaneye
Bilmem acap efkarine

Haftız Efendi'nin Şarkısı, makam hicazkâr, usul semai

İtdiğin ahde inandım
Bilmezlikle nâre yandım
Dilbend olup sözlerine
Sen de benden geçmez sandım
Bencilein sadık bende
Bulunmazken bu alemde
Ne çare gadrim bilmedin
Gıyas ittin beni yade

Haftız Efendi'nin Şarkısı, makam hicazkâr, usulü sofyan

Ay efendim a sultanım işte kıldım naçar
Ben o yarı çok severim o zalim benden kaçır
Bir selama kail oldum onu da virmez geçer
A benim şefketli yarım çok severim ben seni
O kadar aşkım ziyade kul ider ahım seni

Turkish Studies

Ay efendim a sultanım yeter beni taşladın
Ben zaifem dayanamam sen siteme başladın
Hizmetimde kusurum yok ben ne günah işledim
Ay efendim a sultanım gül dibinde har biter
Ol senin sitem sözlerin bana ölümden beter
Herkesin bir kaç yarı var bana bir dane yeter

Rıfat Bey'in Şarkısı, makam hicazkâr, usul düyek

Herkesin alemde var bir dilberi
Sensin ol dilberlerin çün serveri
Dilrubasın hoş edasın ey peri
Sen gibi hiç görmedim bir şivekâr
Hatıra geldikde ey nazik eda
İş u işret zevk u şöhret daima
Alemi döndüm dolaşdım bi-riya

EK 1a: Eski Yunancadaki (Bizans) notalarıyla yeni notaların grafiği

		Γενική Κλίμαξ τῆς Μουσικῆς.			
	Δο	—	Δι'	Τιζ	Νεβά
Τιζ	Χιδζάζ	—			Τιζ Σαπά
	Σι	—	Γα'	Τιζ	Τζαρκιάχ
Τιζ	Πουσελικ	—			Τιζ Καρά Δούκιάχ
	Λα	—	Βου'	Τιζ	Σεκιάχ
Τιζ	Νεχαβέντ	—			Σούντιουλέ
	Σολ	—	Πα'	Μουχαγιέρ	
Σεχνάζ		—			Ζιρευκέν
	Φα	—	Νη' ρ	Κερδανιέ	
Ζαβιλ		—			Μαχούρ
	Μη	—	Ζω' ζ	Έβιτζ	
Άδζέμ		—			Άδζέμ ρ
	Ρε	—	Κε δ	Χουσεϊνι	
Χούζάμ	ϑ ρ	—			Πεγιατι και Χησάρ
	Δο	—	Δι ρ	Νεβά	ϑ ρ
Χιδζάζ	ρ ρ	—			Σαπά ρ δ
	Σι	—	Γα ρ	Τζαρκιάχ	
Πουσελικ		—			Καρά Δούκιάχ
	Λα	—	Βου ζ	Σεκιάχ	
Νεχαβέντ		—			Ζεμζεμέ
	Σολ	—	Πα δ	Δούκιάχ	
Χουμαγιούν		—			Ζιρχιούλε
	Φα	—	Νη ρ	Ράστ	
Πιούζρούκ		—			Ραχαβι
	Μη	—	Ζω	Άράκ	
Άδζέμ Άσηράν		—			Πές Άδζέμ
	Ρε	—	Κε	Άσηράν	
Πές Χισάρ	ρ	—			Πές Πεγιατι
	Δο	—	Δι	Γιεκιάχ	

Έν κατάσει.

‘Η Εύρωπ. ‘Η καθ’ ήμᾶς ἢ ‘Ασιατ.

Turkish Studies

EK 1b: Eski Yunanca'daki (Bizans) Notalarıyla Yeni Notaların Grafiği (Çevirisi)

Do	Di	Tiz Neva
Tiz Hicaz		Tiz Saba
	Si	Ga Tiz Çargâh
Tiz Buselik		Tiz Kara Dügâh
	La	Vu Tiz Segâh
Tiz Nehavent		Sünbüle
	Sol	Pa Muhayyer
Zehnaz		Zirevgen
	Fa	Ni Gerdaniye
Zavil		Mahur
	Mi	Zo Eviç
Acem		Acem
	Re	Ke Hüseyni
Hüzzam		Beyati ve Hisar
	Do	Di Neva
Hicaz		Saba
	Si	Ga Çargâh
Buselik		Kara Dügâh
	La	Vu Segâh
Nehavent		Zemzeme
	Sol	Pa Dügâh
Hümayun		Zirgüle
	Fa	Ni Rast
Büzzük		Rahavi
	Mi	Zo Arak
Acem Aşiran		Pes Acem
	Re	Ke Aşiran

Turkish Studies

Pes Hisar Pes Beyati
Do Di Yegâh

Avrupa Asya (Bizdeki)

EK 2: "Mecmua-yı Makamat"tan Örnekler

**ΜΟΥΣΙΚΟΝ
ΑΡΧΑΙΟΤΗΣΜΑ**

(Μεδζμουάι Μακαμάτ)

Διαφόρων ἄσμάτων

Μελοποιηθέντων

παρὰ διαφόρων Μελοποιῶν,

Τορισθέντων μὲν

ΠΑΡΑ

ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΚΕΪΒΕΛΗ
ΚΑΙ ΠΑΡ ΑΛΛΩΝ ΜΟΥΣΙΚΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ.

Ἐκδοθέντων δὲ ὑπ' αὐτοῦ, περιέχον προσέτι τὴν ὁδηγίαν τῶν
ῥυθμῶν τῆς Ἀσιατικῆς Μουσικῆς.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ «Η ΑΝΑΤΟΛΗ»
ΕΥΑΓΓΕΛΙΝΟΥ ΜΙΣΑΗΛΙΔΟΥ.

1872.

15'

Ἐσκιάλη Σινκίν Σεμαί.
 Ῥεσμί γιούρδουκ Σεμαί κίπτι ισέδε, γάγιετ ἀγήρ ούρουλδου-
 γουνδάν Σινκίν ταπιρ ίτμισλέρδιρ. Πού δαχι 6 δάρπδηρ.

Χαρακτηριστικά τοῦ Δέβρι Ῥεβάν.

Μετὰ τοῦ πρώτου βραχέος ἔχει 14 κτύπους.
 ὡς δούμ δούούμ δούμ τεέκ τέκ δούούμ τεέκ τεέκ.
 1 2 1 2 1 2 2 3

Ἐσκιάλη Δέβρι Ῥεβάν. Χαφίφι ἐββέλιλε 14 δάρπδηρ.

Χαρακτηριστικά τοῦ Τζεμπέρ.

Μετὰ τοῦ μακροῦ ἔχει 12 κτύπους.
 ὡς δούμ τεκέ δούμ δούμ δούμ τέκ τέκ τέκ δούμ
 1 1 1 1 1 1 1 1 1
 τεχέκ τεκέ τεκέ.
 2 1

Ἐσκιάλη Τζεμπέρ. Σακίλιλε 12 δάρπδηρ.

Χαρακτηριστικά τοῦ Γιούρδουκ Σεμαί.

Μετὰ τοῦ πρώτου βραχέος ἔχει 6 κτύπους.
 ὡς δούμ τέκ τέκ δούμ τεέκ.
 1 1 1 1 2

Ἐσκιάλη Γιούρδουκ Σεμαί. Χαφίφι ἐββέλιλε 6 δάρπδηρ.

Χαρακτηριστικά τοῦ Χαφίφ.

Μετὰ τοῦ δευτέρου βραχέος ἔχει 32 κτύπους.
 ὡς δούμ τέκ τεέκ δούμ τέκ τεέκ δούούμ τεκκέ δούμ τέκ
 1 1 2 1 1 2 2 2 1 1
 τεέκ δούούμ τεκκέ δούμ δούμ τέκ τεκέ δούμ τέκ τεκέ δούμ
 2 2 2 1 1 1 1 1 1 1
 τεχέκ τεκέ τεκέ.
 2 1 1

Ἐσκιάλη Χαφίφ. Χαφίφι σάνιγιλε 32 δάρπδηρ.

ΠΕΣΡΕΦΙ.

ΜΑΚΑΜ ΣΟΥΖΙΝΑΚ.

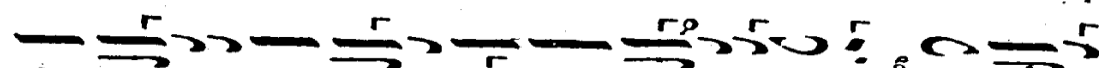
(ἦτοι Χρωματικός πλάγιος τοῦ τετάρτου).

(Τονισθὲν παρὰ Γεωργίου Βιολάκη).

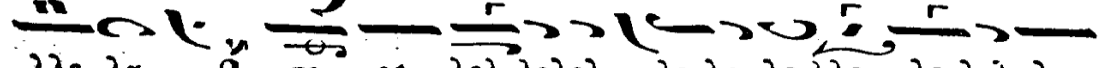
Οὐτούλ Δέβρι κεμπιρ ὀ 2̣ 2̣ 2̣ 0̣ 1̣ 1̣ 1̣ 0̣ 0̣ 1̣ 2̣ 2̣ = 28 Νη.

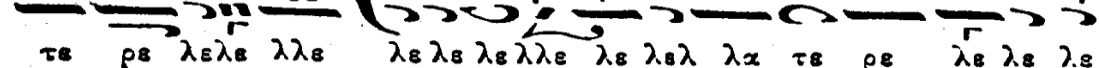
Α χ τ ε ρ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ λ ε λ ε λ ε λ α π ρ

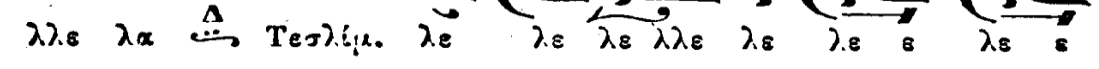
 λ ε λ ε λ ε λ α τ ε ρ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ λ α λ ε τ ε ρ ε λ ε

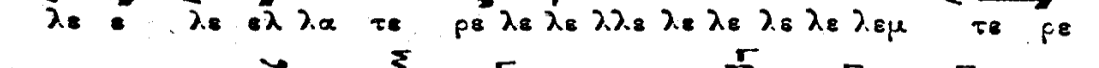
 λ λ ε λ α λ ε τ ε ρ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε

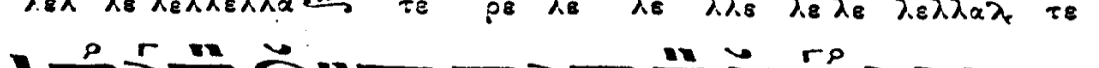
 τ ε ρ ε λ ε λ ε λ λ ε λ ε λ ε λ ε λ λ ε λ ε λ ε λ α τ ε ρ ε λ ε λ ε λ ε

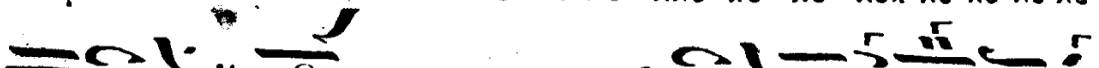
 λ λ ε λ α Τεσλίμ. λ ε λ ε λ ε λ λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε

 λ ε λ ε λ ε λ α τ ε ρ ε λ ε λ ε λ λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε

 λ ε λ ε λ λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε λ ε

 λ ε λ α τ ε Δίς. Εἰς ὄ τὸ τέλος λ ε τ ε ρ ε λ ε λ λ ε λ ε λ λ α

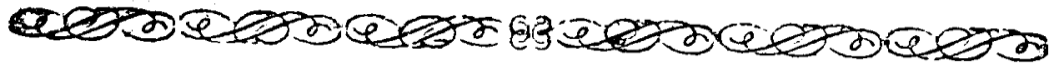

 λ ε λ λ ε λ λ ε λ λ α λ ε λ λ ε λ λ ε λ λ α

Ἰκιντζι Χανέ (δευτέρα Στροφή).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

ΔΕΡ ΦΑΣΗΑ ΜΑΧΟΥΡ.

(ἤτοι ἐπτάρωνος τοῦ πλαγίου τετάρτου)

ΨΕΣΤΕ.

ΤΟΥ ΔΕΔΕ ΕΦΕΝΔΗ.

Ούσοῦλ Χαφίφ. Νη. ̣.

Ε **Τ**
 ε ε ε ε εἶ γον ἄ τζε ε ε δι ι ι χε ε
 ι ι ι ι ι ρι σι ι ι τε ε ε μι ε
 ε ε ε εν ἄ χα α α α α α ρη ε ε λε ε ε
 ι ι ι ι υ χε ε ε ε ε ερ πι ρι ι πι ι ι
 ε ε ε ε ε ε ε μ Δ α α α α α α α α α
 ι ι ι ι ι ι ι ρ α α α α α α α α α
 α α α χ α α α α α α α χ δζα α α α α α
 α α α χ α α α α α α α χ γεα α α α α α
 α Δ νη μα χε ε ε ε ε ε ε τζ δι ι ι ι ι ι ἄ
 α νη μα χε ε ε ε ε ε ε ε τζ δι ι ι ι ι ι ι
 Νακαράτ. ̣ σερ θου που λε εν διμ σεν σιν ε φεν διμ
 δι ιλ σα γα π̣εν δε ε ε Δ ζού ουλ φούκε με εν διμ

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

36

ΜΟΥΣΙΚΟΝ

Διοχδιούκδζε ελ κιούλ ρουχλερέ κείσου,
παγλαδη ζιουλφιούν τελινέ σεππού,
βιρδ ιτδι πουνι πριουλπιούλι γοσκιού,

Νακαράτ.

Παχμακδά σανά λαλέι σούνπούλ,
σέν κελ κιουλερέκ κιούλσένε εϊ κιούλ,
βαχσέτλε άμάν άγλέμε εϊ κιούλ,

Νακαράτ.

ΣΑΡΚΗ ΤΟΥ ΧΑΝΕΝΔΕ ΝΙΚΟΓΟΣΗ.

Μακάμ Σουζινακ. Ούσουλ Δουγιέκ Νη. Χ

Χ α γκα α λι ι ι εν δι ι ε δε δε
α α α τε ες λε ερ πι ρακ δην δζα α
α α νη η η η μα α α κελ μεζ ο ο ολ δουν
ε ε εϊ μα α α χι ι ι ι ρου ου ου ου λε σεν
δε πε νι ιμ για α νη η η μα Μιάν.
δζα α α α νημ Χα α α ση λη κιαρ ι ιτ
δι ι ι γα α αμ ζεν που ου ου δι λι ι σου
ου ου ζα α α νη η η μα α α α α α ρ Νακα. βετζ
χι βαρ γιαν σα α αμ για α κη ηλ. σα α αμ α ας κη

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

Α Π Α Ν Θ Ι Σ Μ Α .

69

ΣΑΡΚΗ ΜΑΚΑΜ ΧΙΔΖΑΖΚΙΑΡ.

Ούσουλ Σοφιάν. Νη. χ

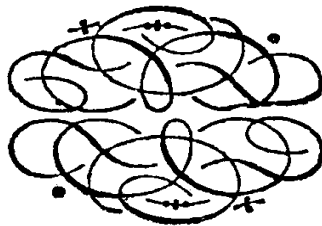
Κιούλ γιού ζού νόου ου σε ει ριδούπι δζα νι λε σε εθ
 διμ σε νι ρ κιμ κι κιό ρούπ σεβμε γιε ε ε ε
 σενκιούλι να α ζικτενι Μιάν. Δζε έρε σε ζα
 βα α ρι δού ουπ χα ση λη πού ου οο πεν δε
 νι Δίς. Νακαράτ. Κιμ κι κιό ρούπ σεβμε γιε ε ε ε
 σενκιούλι να α ζικτε νι Δίς.

Κουλδά κουσούρ βάρισε πάκμα κέλ ισγιανημά,

πάκ νικιάχι λούτφουλα χάλι περισανημά,

χαλιμι άρζ έιλεδιμ χάσηλη σουλτανημά,

Νακαράτ.

ΔΕΡ ΦΑΣΗΛ ΣΑΠΑ.

Ἦτοι ἦχος α΄.

ΠΕΣΡΕΦΙ

Μελοποιηθὲν παρὰ τινός ποτε Μουσικοῦ Ἱερέως Ὁρθοδόξου.

(Τονισθὲν παρὰ Γ. Βιολάκη).

Οὐσοῦλ Γιουρούκ Τζεμπέρ. Ὁ 2 Ὁ 0 0 1 1 1 0 1, 22 = 24 π q

T e ρε λε λελ λα λελλα λελλε λε λελλα π τε ρε λελλε λελλε λε

λελ λα τα ρε λε λελε λε λε λα π τε ρε λελ λε

λε λελελλε λελλα τερελε λε λε λε λελε λα π τε ρε λε

λε λε λε λε λε λαμ π τε ρε λε λε λε λε λε λλε λελελε

λαμ π τε ρε λε λελ λε λελλα λλε λα λε λε λα π

τε ρε λλε λε λα τε ρε λελ λε λλε λελε λα τε ρελ λελ

λελ λε λε λε π λε λελ λε λε λε λελλα Δ Καὶ πάλιν ἀρχεται π

Εἰς δὲ τὸ τέλος π λε λελλελελελελα τὸ π τε ρελ λε λε ελλε λλα
 ἀντὶ τοῦ

(Μέρος 6.) Ταμ τε ρε λε λε λε π λλε π λελ λε λε λελλα π

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

KAYNAKÇA

- ANZERLİOĞLU Yonca, “Tarihi Verilerle Karamanlı Ortodoks Türkler”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 51, s. 174.
- BALTA Evangelia, Karamanlıca kitapların önsözleri, **Tarih ve Toplum Dergisi**, Şubat 1990, S. 74, s. 19.
- CRUSIUS Martin, **Turcograecia**, (Tvrcograe ciae liber secvn dvs: Historiam Patriarchicam, seu Ecclesiasticam, post Constantinopolin a Turcis expugnatam, ad nostra usque tempora continens: Greece-Latine a Martino Crvsio, in Academia Tybingensi V. L. Professore, editus.) Basel, 1584, s. 110-119.
- DERNSCHWAM Hans, **İstanbul ve Anadolu’ya Seyahat Günlüğü**, çev. Prof. Dr. Yaşar Önen, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992, s. 67.
- ECKMANN Janos, “Anadolu Karamanlı Ağızlarına Ait Araştırmalar I: Phonetica”, **AÜDTCFD**, C.VIII, 1950, s.165-200.
- ECKMANN Janos, “Yunan Harfli Karamanlı İmlası Hakkında”, **Türk Dili ve Tarihi Hakkında Araştırmalar**, 1950, s. 27-31.
- İBAR Gazanfer, **Anadolulu Hemşehrilerimiz, Karamanlılar ve Yunan Harfli Türkçe**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2010, s. 56-58.
- ÖZDEM Ragıp, “Gennadios’un İtikatnamesi”, **Ülkü**, Şubat 1938, s. 529-540.
- ÖZTUNA Yılmaz, "Mecmua", **Türk Musikîsi Ansiklopedisi** C. II, Milli Eğitim Yayınevi, İstanbul, 1974, s. 16.
- PAPPAS Miltiadis, BEŞİROĞLU Ş. Şehvar, “Apostolos Konstas'ın Nazariyat Kitabı'na İlişkin Bir İnceleme”, **İTÜ Dergisi**, 2007, C. 4, S. 2, s. 33-42.
- TEKİN Talat, **Tarih Boyunca Türkçenin Yazımı**, Simurg, Ankara, 1997, s. 105-109.
- UZUN Mustafa, , "Mecmua", **TDVİA**, C. 28, Ankara, 2003, s. 265-268.